

Miten lintujärvi kunnostetaan? Prosessi kaavioituna

Vanajavesikeskus
Vesistöasiantuntija Suvi Mäkelä

Määrittele ongelma

Tiedätkö mikä kohdetta vaivaa?

Kyllä

Selvitä olemassa oleva aineisto, myös "harrastajat"

Selvitä päätoimijat sekä tarvittavat sidosryhmät

En

Tietääkö joku muu?

Hanki lisätietoa, teetä kartoituksia tai näytteenottoja

Viranomaiset (ELY, kunta), tarkkailuraportit ym.

WWW, ympäristötietojärjestelmät

Osakaskunnat, suojeluyhdistys, lintujärjestöt ym.

Selvityksen teettäminen voi olla oma hankkeensa tai osa jotain muuta hanketta

Määrittele ongelma

Onko havaittu ongelma ollut pitkään olemassa?

Kyllä

Ongelma johtuu vedenpinnan korkeudesta, säännöstelystä, huonosta veden virtaamasta tms.

Ongelma koskee kalakantoja, kasvillisuutta tai muuta elollista luontoa: vieraslajit, umpeenkasvu jne...

Ongelma koskee lintumäärää tai lajistoa

Ei

Äkillinen muutos, esim. tulvatilanne, kuivuus tai kalakuolema?

Sinileväesiintymä, kemikaalivuoto, uusi kuormituslähde tai rakenne

Viranomaiset (ELY, kunta, ympäristöterveys), -näytteenotto

Aluehallintovirasto: lupapalvelu

Öljyt ja muut kemikaalit: pelastuslaitos, ELY-keskuksen öljyntorjuntayhdyshenkilö, kunnan ympäristöviranhaltija

Määrittele ongelma

Tiedätkö mistä ongelma johtuu?

Kyllä

Valuma-alueen ongelma;
hajakuormitus tai
pistekuormitus, eroosio,
sisäinen kuormitus

Säännöstely
Häirintä tai pienpedot
Uudet lajit

Luvallinen haitta:
vesioikeudellinen lupa on
Esim. säännöstely tai
kuormituslähde

En

Tietääkö joku muu?

Viranomaiset
(ELY, kunta),
tarkkailuraportit
ym.

WWW,
ympäristö-
tietojärjestelmät

Osakaskunnat,
suojeluyhdistys,
lintujärjestöt ym.

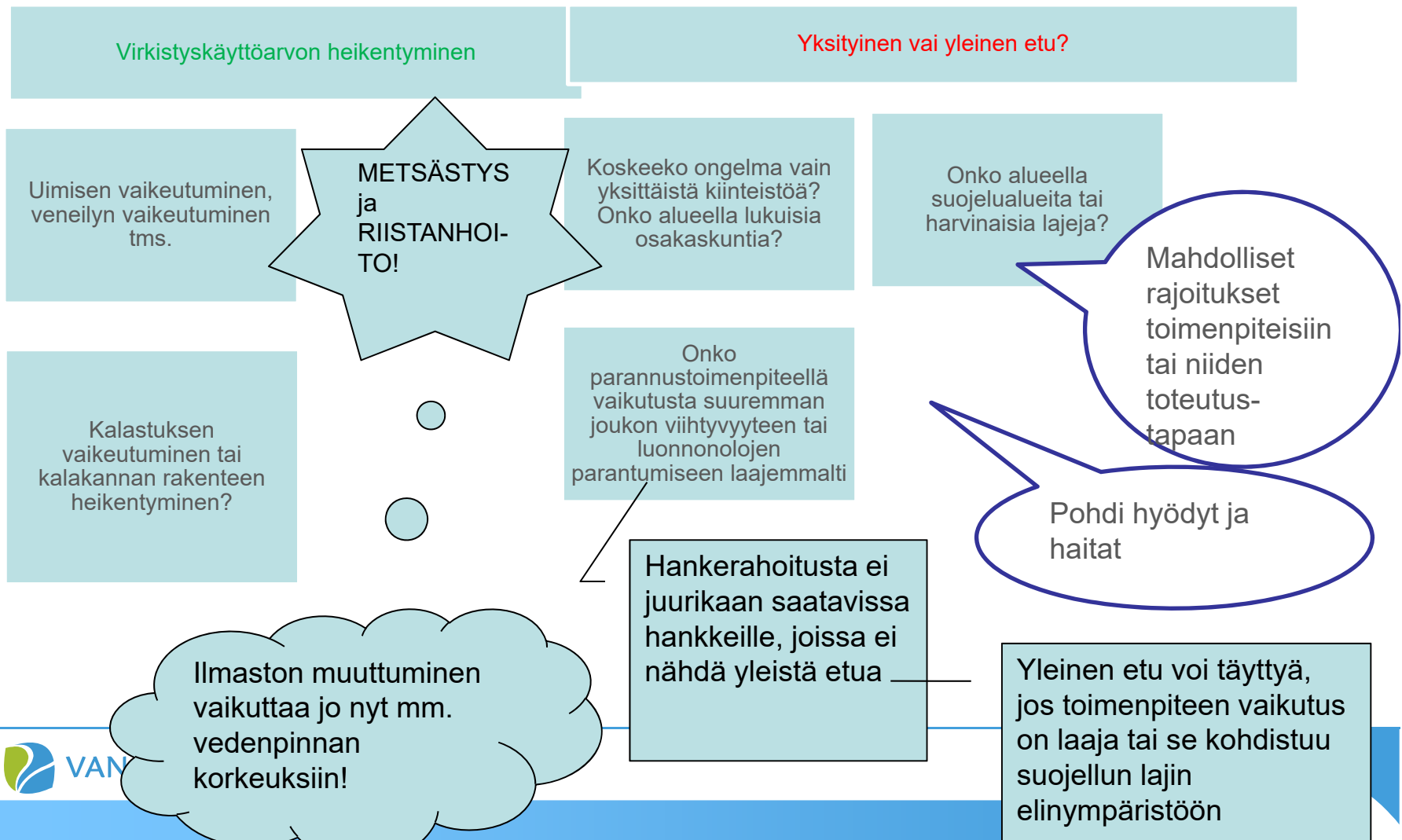
Hanki lisätietoa, teetä
kartoituksia tai
näytteenottoja

Selvityksen
laatijaksi taho, joka
voi aineistoon
perustuen määritellä
syitä ja niiden
suurusluokkaa

Selvityksen tuloksia
tarvitaan myös
arvioimaan
toimenpiteiden
vaikuttavuutta,
"ennen" toimia

Virkistyskäyttö: peruste rahoitukselle ja yleisön hyväksynnälle (?!)

Virkistyskäyttöarvon laskeminen, yleinen etu – eri intressit?

Muista!

Käy itse paikalla!

Liiku alueella, kierrä järvi, souda tai tutustu muuten.

Älä usko yksin karttoja, raportteja tai puhelinkeskusteluja.

Eri ELY-keskuksissa saatetaan tulkita asioita eri tavoin. Varmista SIITÄ ELYstä, jonka toimialueella toimit!

Kunnostettavien kohteiden priorisointi ja valinta on harvoin helppoa. Luonnontieteelliset syyt ja käytännön toteutettavuus kohtaavat harvoin täysin.

*** varaudu painottamaan erilaisille kohderyhmille erilaisia perusteluita kunnostukselle ja sen tavoitteille**

Määrittele tavoite – ja tee kompromissi

Se, jonka vesialueen omistaja(t) ja ranta-asukkaat hyväksyvät.

Se, joka sopii mahdollisimman monelle asianosaiselle.

Se, johon rahat riittää.

Se, jonka vaikuttavuus lintujen kannalta on suurin.

Se, millä on muitakin ympäristöhyötyjä.

Se, joka parantaa virkistyskäyttöarvoja (lintujen tarkkailu, metsästys)

Tietyn lajin vähenemisen estäminen?

Pesintätuloksen parantaminen?

Lajimäärän kasvattaminen?

Yksilömäärän kasvattaminen?

Elinympäristön ennallistaminen vai parantaminen?

Petovahinkojen vähentäminen – aikuiset linnut vai poikaset?

Muuttoaikaiset levähtämisalueet - houkuttelevuus

Muista!

- Standardiratkaisuja ei juuri ole olemassa – jokainen tapaus on omanlaisensa
 - Menetelmävalikoima rajallinen
 - Toimijoita on paljon ja tavoitteet eivät aina ole edes samansuuntaisia
- **tässä suuri riski hankkeen etenemiselle!**
- Osin luvanvaraista toimintaa, lainsäädäntöä: LAUSUNTO ELYSTÄ
 - Ihmisten odotukset tulosten suhteen eivät aina ole realistiset
 - Joskus odottaminen riittää -> luonto korjaa. **Lintuvesikohteissa ei juuri koskaan!**
 - Joskus parannustoimenpide aiheuttaa myös haittoja -> arvioitava niiden kesto, merkitys kokonaisuudelle ja ”yleisen mielipiteen” merkitys

Muista!

- **Maa- ja vesialueen omistajien merkitys valtava! Ota aina yhteys näihin ensimmäisten joukossa!**

VALTION MAAT vs. YKSITYISOMISTEISET

Huomioi, että lähes kaikilla järvillä on useampi osakaskunta, ja ne kaikki eivät ole järjestäytyneitä tai niiden yhdyshenkilöiden tavoittaminen on haasteellista. Varaudu siihen, että lupia hakiessasi voit joutua esim. tehdä aloitteen järjestäytymättömän osakaskunnan kokouksen (tavallisemmin näin) tai järjestäytymiskokouksen koollekutsumiseksi (näinkin voi käydä). Tässä tarvitaan yleensä alueellisen kalatalouskeskuksen apua. Varaudu myös kokous- ja koollekutsukustannuksiin.

Muista!

Kunnostuskohteen sijaitseminen suojelualueella yleensä hidastaa prosesseja entisestään.

Lue tarkasti suojelupäätöksen määräykset!

Hoito- ja käyttösuunnitelman kirjaukset -> mainitut toimenpiteet sallittuja (voivat kuitenkin vaatia vesilain mukaisen luvan)

Lisäksi esim.

- **Luontokartoituksiin erilliset poikkeusluvut alueella liikkumiseen (ja rauhoitettujen lajien pyynti tunnistusta varten)**
- **Varmista moottoriajoneuvojen käytösäännöt – jos työssä tarvitaan sellaisia jossain vaiheessaan, hae muutosta päätökseen (ei mahdollista saada poikkeuslupaa). Varaa aikaa, sillä muutos mm. kuulutetaan.**

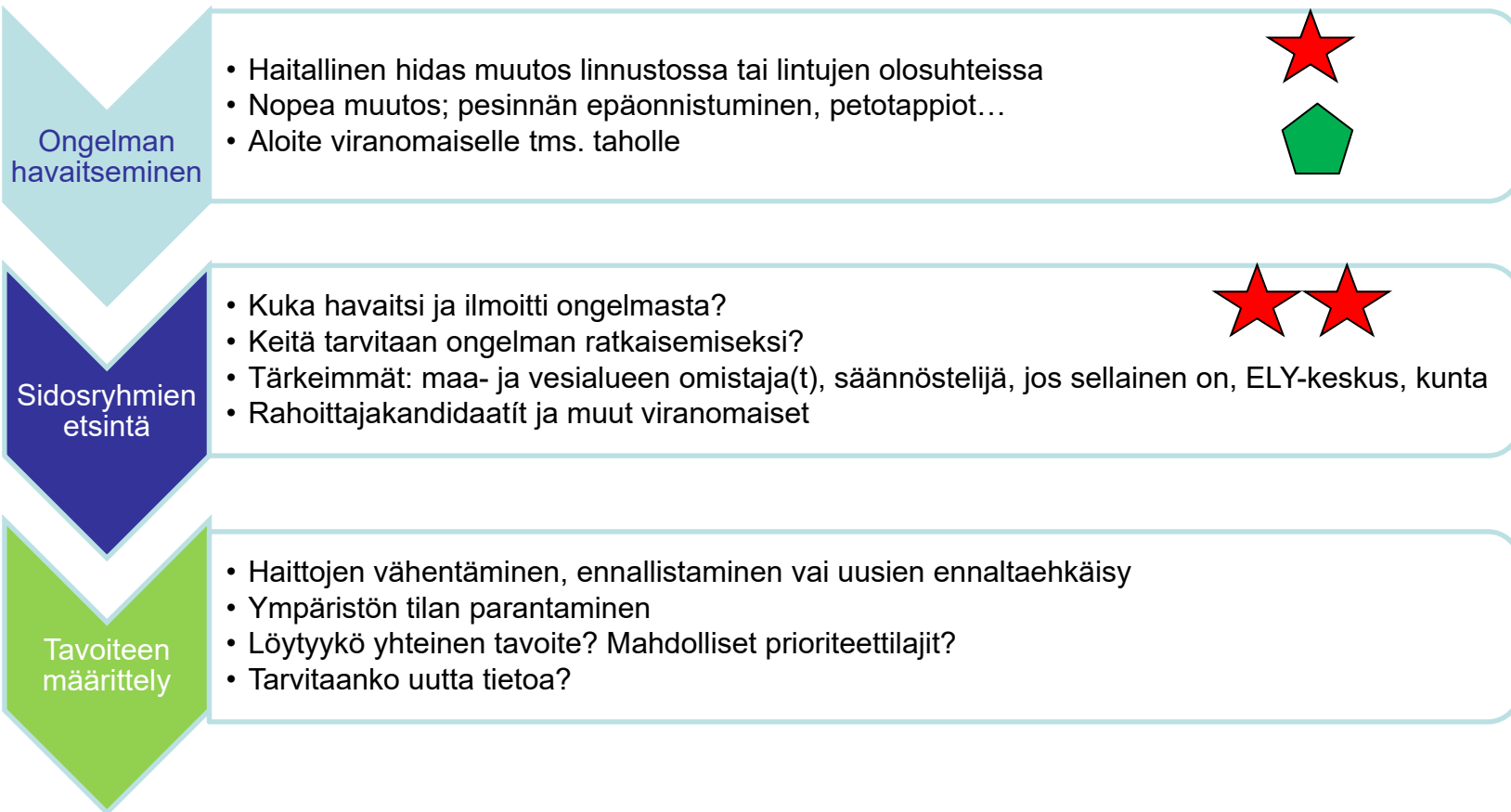
Kunnostushanke, prosessi

Kokous

Maastokäynti

Kunnostushanke, prosessi

Toimenpiteiden valinta

- Havaittu ongelma määrittää tarvittavat toimenpiteet
- Kohteen ominaisuudet rajoittavat toimenpiteiden valintaa
- Kohteen suojelupäätös, direktiivilajit tai muut ominaisuudet voivat rajata vaihtoehtoja
- Rahoitus ja omistajan mielipide – huom! Jos osakaskuntia useampi -> veteen piirretyt viivat

Rahoituksen etsiminen ja hakeminen

- Valtion vesistökuunnostusrahoitus (yleensä max. 50%), Natura-alueille voi olla suurempi
- Erilaiset hankerahat; esim. Leader, muu EU-rahoitus
- Tutkimusrahoitus, kunta, osakaskunta, suojeluyhdistys, sponsorit, tempaukset...
- Omarahoitus; kuka voi hakea rahoitusta sekä vetää hanketta ja toimia kassana sekä kerätä osuudet esim. yksityishenkilöiltä

Sopimukset

- Rahoituksesta ja yhteistyöstä (vastuut, kuka tekee mitäkin) kannattaa tehdä kirjallinen sopimus
- Maanomistajan, vesialueen omistajan, naapurien suostumukset mielellään kirjallisena

Suostumukset saa yleensä vasta suunnitelmien valmistuttua. Varaudu hitauteen!

Kunnostushanke, prosessi

Tämä voi olla oma hankkeensa – oma rahoitus esiselvitykselle tai suunnitelmalle?

Tarvittavien alkutietojen hankinta

- Esiselvitys, mittausaineistoa, suunnitellun toimenpiteen vaikutusten arviointi, tarvittaessa lajistokartoituksia (direktiivilajit)
- Suojelualueiden rauhoituspäätökset ja niiden vaikutus keinovalikoimaan – poikkeuslupien haku ELYistä
- Suunnitelman laatiminen tai hankinta ulkopuoliselta
- Alustava budjetti

Toimenpiteiden lupatarpeen selvitys

- Tarviiko suunnitelman toteutus vesilain mukaisen luvan? (kysy ELYn lausunto lupatarpeesta -> AVI)
- Maanomistaja, naapurit, vesialueen omistajan suostumus, kunta
- Museovirasto, tiealueen omistaja, perkausyhtiö...
- Vesirakennusilmoitus, maisematyölupa
- Tiedotus laajalle yleisölle

AVIn lupahakemus; sis. suunnitelma
Lupamaksu
Lupakäsittely ja valitusaika

Toimenpiteiden hankinta

- Urakan tai suunnittelun kilpailuttaminen
- Suunnitelman kustannusarvio $\neq$ todellinen budjetti, varaudu!
- Hankintapäätökset ja urakka- tai konsulttisopimukset

Kuka hakee luvan?

Hyvä urakoitsija
on kullan arvoinen!

Kunnostushanke, prosessi

Työmaan
työturvallisuus –
varoitukset ja
merkintä

Kosteikkoarkeologia
nosteessa –
valvontatarve?
Läjitysalueiden ark.
arvot

Toimenpiteen
toteutus

- Tiedottaminen yleisölle, mielellään ennen toimiin ryhtymistä!
- Rakentaminen, ruoppaus, niitto tms. urakointi. Mahdollinen talkootyö.
- Työmaan valvonta ja lopputarkastus
- Työmaan luovutus urakoitsija->tilaaja ->omistaja

Tee kirjallinen
asiakirja
lopputarkastuksesta
ja luovutuksesta

Toimenpiteiden
vaikutusten
seuranta

- Silmämääräinen, valokuvaus, mittaaminen, luontoselvitykset
- Päästiinkö tavoitteisiin osin/kokonaan?
- Vaikutusten viive huomioitava
- Koska toimenpiteen vaikutus lakkaa? Lintuvesikunnostukset harvoin pysyviä!

Jälkitarkkailu

- Mahdolliset lupamääräysten veloitteet, esim. vedenpinnan korkeuden seuranta
- Tarvitaanko rakenteen ylläpitoa? Jos, sovittava etukäteen.
- Omistajan tai luvan haltijan velvollisuudet -> kiinteistön mahdollinen eteenpäin myynti
- Lintuhavaintojen kerääminen (ei yleensä lupaehdoissa)

Jälkiseurannan rahoitus haastavaa

Kunnostushanke, prosessi

Toimenpiteen jälkityöt – jatkuvat työt

- **Jatkuvat ylläpitotoimet**
 - Sovittava kuka tekee ja millä aikataululla – tämä voi olla kriittisen vaikeaa sidosryhmien sitouttamistyötä! Mieti, aiheuttaako ylitsepääsemättömän esteen toteutukselle.
 - Hoito- ja käyttösuunnitelma on tärkeä! Helpottaa jatkotoimia valtavasti jos toimenpide on siinä mainittu.
- Vesikasvillisuuden niitto
- Pusikoiden raivaus tai laidunnus
- Pienpetojen vähentäminen tai muu riistanhoitotyö
- Umpeenkasvavien alueiden sedimentin tyhjentämistoimet
- Huom! Tyypillisesti ilman erillistä rahoitusta

Muistettavaa

Pysyvät muutokset luonnossa ovat hitaita

- riittääkö aktiivien innostus/sitoutuminen ja hankeluontoisten toimien ja projektien toiminta-aika?
- Tsemppaamiseen kannattaa panostaa, ainakin jos mukana on harrastajia ja muita ”maallikoita”.

Rahaa tarvitaan eri vaiheissaan

- rahoituksen hakeminen; erissä vai yhtenä kokonaisuutena – kannattaa miettiä ennalta
- Valitkaa hankkeen vetäjätaho viisaasti: kenen kassa kestää hankerahoituksen haasteet
- Selvitä jo ennalta eri rahoituslähteiden hyvät ja huonot puolet, tukiprosentit, käyttö- ja hakijarajoitukset. Kehittämishankkeet ja investoinnit eivät oikein sovi samaan kuvioon.
- Rahoituksen löytyminen ”alueelta”, esim. omarahoitusosuudeksi lintuvesikunnostuksille on haastavaa – katsotaan yhteiskunnan velvoitteeksi.
- Vanhat kaunat edelleen pinnassa, esim. Natura

Muistettavaa

Varaudu jo ennalta muutoksiin ja viivytyksiin.

Vesistökunnostuksiin vaikuttavat mm. keliolosuhteet (jäätilanne, vedenpinnan korkeus tai mataluus), konerikot, luontokartoitusten ajoittuminen, direktiivilajien esiintyminen ja niiden vuodenkierto (korennot ja viitasammakot), lupakäsittelyt ja –valitukset, naapurisuhteet, päättävien tai rahoittavien osapuolien kokousaikataulut, lintujen pesintä- tai muuttoajat, naapuripeltojen viljelykäytännöt, kalojen käyttäytyminen...

Tulos tai sen suuruus ei aina ole ennalta arvattava – ja siihen on vain totuttava!

Kunnostushankkeen aikana opit uutta

- Luonnosta
- Ihmisistä
- Byrokratiasta

VANTAAN VESILIIKENNEKESKUS
edistää vesistöjä

Tekniikasta, koneista ja maa- ja vesirakentamisesta

Kiitos mielenkiinnosta!

